

Висновок

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Кураха Олександра Павловича здобувача ступеня доктора філософії з галузі знань 07 – Управління та адміністрування за спеціальністю 073 – Менеджмент «Формування оптимальних підходів до управління бізнес-процесами в контексті інклюзивного та смарт розвитку територіальних громад України»

Наукові керівники:

д.е.н., професор, доцент кафедри економіки та фінансів Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя ПИСЬМЕННИЙ Віталій Валерійович
д.е.н., професор, провідний науковий співробітник науково-дослідного центру Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка ПАНУХНИК
Олена Віталіївна

1. Ким і коли затверджена тема дисертації.

Тему дисертаційної роботи на здобуття ступеня доктора філософії затверджено 13 вересня 2022 року на засіданні вченої ради Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, протокол № 8 (уточнено «30» січня 2024 року на засіданні вченої ради Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, протокол № 1).

2. **Актуальність теми дисертації та її зв'язок з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри.** Тема дисертаційного дослідження є актуальною в умовах трансформаційних процесів, що відбуваються в Україні під впливом децентралізації, цифрових перемін, викликів війни та завдань повоєнного відновлення, які суттєво змінюють умови функціонування територіальних громад. Ефективність менеджменту на місцевому рівні визначає здатність громад забезпечувати економічну стійкість, соціальну згуртованість, раціональне використання ресурсів і підвищення якості життя населення. За цих умов особливого значення набуває формування ефективної системи управління бізнес-процесами, орієнтованої на узгодженість дій, прозорість і досягнення стратегічних цілей місцевого розвитку. Сучасні виклики зумовлюють необхідність переходу від традиційних адміністративних підходів до процесно-орієнтованого управління, що забезпечує підвищення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування, оптимізацію функцій і розвиток результативно орієнтованих управлінських систем. Водночас управління бізнес-процесами має інтегруватися з принципами інклюзивного та смарт розвитку, що передбачають залучення стейкхолдерів, використання цифрових технологій, відкритих даних та інноваційних інструментів управління. Попри наявність значних наукових напрацювань у сфері управління бізнес-процесами, у контексті територіальних громад недостатньо розробленими залишаються підходи до їх інтеграції з інклюзивними та смарт принципами, а також моделі, що відображають їх взаємозв'язок у системі стратегічного управління розвитком громад. Це зумовлює необхідність формування науково обґрунтованих підходів до управління розвитком територіальних громад на основі процесного менеджменту, інклюзивності та смарт технологій.

Відповідно, розроблення теоретико-методичних і прикладних засад управління бізнес-процесами територіальних громад у контексті інклюзивного та смарт розвитку є актуальним науковим завданням, вирішення якого сприятиме підвищенню ефективності управління, стійкості та конкурентоспроможності територій.

Обраний напрям роботи пов'язаний із загальною тематикою наукових досліджень кафедри економіки та фінансів Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, зокрема з науково-дослідною темою «Сучасні фінансово-економічні системи України: новітні тренди забезпечення стійкості та ефективного управління» (№ 0124U003478, наказ ТНТУ № 4/2-157 від 29.03.2024), де особистий внесок здобувача полягає у розробці теоретико-методичних положень та прикладних інструментів, спрямованих на оптимізацію управлінських процедур і підходів через впровадження

інтегрованих інформаційних систем та формування інклюзивних стратегій розвитку, що сприяють сталості та комплексному прогресу територіальних громад України.

3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів. Основні наукові результати та висновки дисертаційної роботи є результатом самостійної наукової діяльності автора. Зокрема, у роботі представлено авторську концепцію формування та вдосконалення системи управління бізнес-процесами в територіальних громадах України у контексті забезпечення їх інклюзивного та смарт орієнтованого розвитку. Запропоновано комплексну модель управління бізнес-процесами, що базується на поєднанні процесно-орієнтованого, партнерського та інноваційного підходів і охоплює цільовий, аналітичний, організаційний, партнерський, цифровий, мотиваційний та оцінювальний блоки. Обґрунтовано авторський підхід до структурування управлінських процесів і визначення їх взаємозв'язку з інституційними, соціальними та цифровими аспектами місцевого розвитку, а також розроблено науково-практичні рекомендації, моделі, алгоритми, дорожні карти й пропозиції, що мають прикладне значення та становлять особистий внесок здобувача.

Дисертаційна робота є результатом самостійного дослідження. Теоретичні обґрунтування, практичні розробки, висновки та рекомендації сформульовані автором особисто за результатами опрацювання та узагальнення теоретичних і практичних джерел.

4. Обґрунтованість та достовірність наукових положень, отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість наукових положень і рекомендацій дисертаційної роботи визначається комплексним та міждисциплінарним підходом до вирішення поставлених наукових завдань. Сформульовані висновки та рекомендації дослідження базуються на всебічному аналізі отриманих теоретичних і прикладних результатів, а також на використанні сучасних положень теорії і практики управління бізнес-процесами територіальних громад у контексті їх інклюзивного та смарт орієнтованого розвитку. Це забезпечило можливість розроблення обґрунтованих підходів, спрямованих на підвищення ефективності управління, забезпечення узгодженості управлінських процесів, розвиток партнерських взаємодій, інтеграцію цифрових інструментів та посилення інституційної спроможності територіальних громад.

Усі пропозиції здобувача підтверджено їхньою апробацією та схваленням матеріалів дисертації на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, а також наукових семінарах кафедри економіки та фінансів Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя. Враховуючи вищевказане, обґрунтованість викладених у роботі положень не викликає сумніву.

5. Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру. У дисертаційній роботі сформульовано та обґрунтовано низку наукових положень, висновків і рекомендацій, які відзначаються новизною. Узагальнюючим результатом дисертаційного дослідження є поглиблення теоретико-методичних засад та розроблення науково-практичних рекомендацій щодо формування оптимальних підходів до управління бізнес-процесами територіальних громад в контексті інклюзивного та смарт розвитку, що знайшло відображення у розробці комплексної міждисциплінарної моделі процесно-орієнтованого управління, спрямованої на забезпечення ефективності, адаптивності та результативності їх розвитку.

6. Використання результатів роботи. Отримані результати дослідження впроваджено у діяльність: Департаменту економічної політики Львівської обласної державної адміністрації, зокрема при удосконаленні Стратегії розвитку Львівської області на період 2021-2027 рр. (довідка про впровадження № 1-52/727 від 20.12.2023); Мукачівської міської ради Закарпатської області, зокрема щодо доповнення засад функціонування партнерської екосистеми та розвитку моделі управління в напрямі інклюзивної взаємодії стейкхолдерів (довідка про впровадження № 869/01-35/42-26 від 06.03.2026); Збаразької міської ради Тернопільської області, зокрема в контексті використання методичного підходу до оцінки впливу факторів на інтегральний рівень інклюзивного та смарт розвитку територіальної громади (довідка про впровадження № 53/2-08 від 06.02.2026); Свалявської міської ради Закарпатської області, зокрема в частині використання авторських методичних

підходів щодо посилення смарт-спеціалізації місцевої економіки (довідка про впровадження № 02-13/210 від 16.02.2026); Полянської сільської ради Мукачівського району Закарпатської області, зокрема в напрямі впровадження авторського алгоритму підтримки інклюзивного підприємництва (довідка про впровадження № 287-03/05 від 17.02.2026); Великоберезовицької селищної територіальної громади Тернопільської області, зокрема щодо врахування результатів опитування стейкхолдерів та розроблених методичних підходів до типізації бізнес-процесів під час аналізу соціально-економічного стану громади (довідка про впровадження № 39 від 09.03.2026).

Окрім цього, сформульовані та розроблені у дисертаційному дослідженні теоретичні та практичні положення щодо інструментарію оптимізації бізнес-процесів територіальних громад на засадах інклюзивності та смарт розвитку, впроваджено у навчальний процес Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя під час підготовки та викладання навчальної дисципліни «Управління проектами з місцевого та регіонального розвитку» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Управління проектами з місцевого та регіонального розвитку» спеціальності D4 «Публічне управління та адміністрування» (довідка про впровадження № 2-28/30 від 09.03.2026).

7. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації:

1. Панухник О., Курах О. Можливості імплементації міжнародних передових знань та досвіду у сталий розвиток «розумних» міст і територіальних громад України. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2023. Вип. 2 (29). С. 111-118. DOI: <https://doi.org/10.33108/sepd2023.02.111>

2. Панухник О., Янчинський В., Курах О. «Зелена» відбудова України: спроможність вітчизняного бізнесу щодо відновлення та подальшого інклюзивного розвитку територій. *Галицький економічний вісник*. 2024. Том 87. № 2. С. 93-100. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.02.093

3. Курах О.П. Забезпечення життєздатності територіальних громад України в умовах подолання фінансових та інноваційних викликів. *Часопис економічних реформ*. 2024. № 3 (55). С. 30-37. DOI: <https://doi.org/10.32620/cher.2024.3.04>

4. Курах О.П. Оцінка впливу інклюзивного та смарт розвитку на управління бізнес-процесами в територіальних громадах України. *Журнал з менеджменту, економіки та технологій*. 2025. № 2. С. 262-276. DOI: <https://doi.org/10.69803/3083-6034-2025-2-262>

5. Курах О.П. Особливості формування взаємозв'язку між управлінням бізнес-процесами та інклюзивним і смарт-розвитком територіальних громад. *Інклюзивна економіка*. 2025. № 4 (10). С. 50-58. DOI: https://doi.org/10.32782/inclusive_economics.10-7

6. Курах О. Особливості впровадження концептуальної моделі управління бізнес-процесами в територіальних громадах з метою стимулювання їх інклюзивного та смарт розвитку. *Економічний аналіз*. 2025. Том 35. № 3. С. 698-715. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2025.03.698>

8. Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Курах О., Панухник О. Ринок нерухомості на заході України у часи війни. Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах»: зб. тез доповідей, 05 листопада 2022 р. / за заг. ред. О.В. Панухник. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2022. 189 с. / С. 176-178. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/39302>

2. Курах О. Напрями інноваційного розвитку ринку житлового будівництва. Матеріали Х Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах»: зб. тез доповідей, 31 березня 2023 р. / за заг. ред. О.В. Панухник. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2023. 157 с. / С. 7-8. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/40872>

3. Курах О. Дослідження загальних характеристик ефективних бізнес-процесів. Матеріали ХІ Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму

зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах»: зб. тез доповідей, 03 листопада 2023 р. / за заг. ред. О.В. Панухник. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2023. 169 с. / С. 68-69. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/42920>

4. Курах О. Особливості функціонування сфер державного управління, що охоплені процесами децентралізації в Україні. Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах»: зб. тез доповідей, 16 травня 2024 р. / за заг. ред. О.В. Панухник. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2024. 125 с. / С. 19-20. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/45126>

5. Курах О. Оптимізація бізнес-процесів для сталого розвитку територіальних громад. Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах»: зб. тез доповідей, 25 листопада 2024 р. / за заг. ред. О.В. Панухник. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2024. 108 с. / С. 104-105. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/46842>

6. Курах О. Партнерство з бізнесом як механізм оптимізації розвитку громад через індустріальні парки та бізнес-інкубатори. Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах»: зб. тез доповідей, 20 травня 2025 р. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2025. 110 с. / С. 41-42. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/49484>

7. Курах О. Фактори ефективності управління територіальними громадами в демографічному, фінансовому та інституційному вимірах на прикладі окремих територій. International Scientific and Practical Conference «Theory and Practice of Modern Management, Accounting, Economics, and Law: Global Dimension and Local Specifics»: Conference Proceedings. Boston, USA, September 30, 2025. 51 p. / Pp. 38-41. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/51288>

8. Курах О. Моделі оптимізації управління бізнес-процесами у територіальних громадах України. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Економіка та менеджмент сучасних організацій: проблеми теорії та практики», 10 жовтня – 10 листопада 2025 р. / Редкол.: Л.М. Варава, А.Ю. Шахно та ін. КНУ: Кривий Ріг: Видавець Р.А. Козлов. 2025. 210 с. / С. 96-98. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/51289>

9. Курах О. Розробка стратегій і політик управління бізнес-процесами в територіальних громадах. Матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах»: зб. тез доповідей, 17 листопада 2025 р. Тернопіль: ФОП 18 Паляниця В.А., 2025. 120 с. / С. 106-107. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/50703>

10. Курах О. Інституційна спроможність територіальних громад як детермінанта ефективності бізнес-процесів. Scientific forum: theory and practice of research: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the IX International Scientific and Theoretical Conference, September 19, 2025. San Francisco, USA: International Center of Scientific Research. 149 p. / Pp. 33- 35. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/51213>

11. Курах О. Партнерство влади, бізнесу та громади як фактор підвищення результативності управління бізнес-процесами. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Механізми управління економічною безпекою підприємництва: виклики та перспективи цифровізації бізнесу», 11-12 грудня 2025 р. Харків: Нац. аерокосм. ун-т «Харків. авіац. ін-т», 2025. С. 13-15. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/51284>

9. **Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення.** Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний текст роботи викладено на 180 сторінках. Список використаних джерел містить 223 найменування. Мова та стиль дисертації характеризуються цілеспрямованістю та прагматизмом, ясністю і смисловою завершеністю.

10. Відповідність дисертації вимогам, що передбачені пунктом 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти». Дисертація за своєю структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам, визначеним п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44. Посилання на праці інших авторів здійснено коректно.

11. Висновок:

Дисертація Кураха Олександра Павловича на тему «Формування оптимальних підходів до управління бізнес-процесами в контексті інклюзивного та смарт розвитку територіальних громад України», подана у вигляді спеціально підготовленої кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису, є актуальним і завершеним науковим дослідженням, у якому вирішено конкретне наукове завдання, що полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних положень та розробленні науково-практичних рекомендацій щодо формування оптимальних підходів до управління бізнес-процесами в зазначеному контексті.

Основні результати дисертаційного дослідження повною мірою висвітлено у 17 наукових публікаціях, з яких 6 – у фахових наукових виданнях України. Результати дослідження також апробовано на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, за підсумками яких опубліковано 11 тез доповідей.

Дисертація виконана здобувачем самостійно, відзначається науковою новизною та практичною значущістю, характеризується єдністю змісту, а також повністю відповідає освітньо-науковій програмі підготовки докторів філософії за спеціальністю 073 – Менеджмент, вимогам п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

З огляду на вищевикладене, а також з урахуванням наукової зрілості та професійних якостей Кураха Олександра Павловича, дисертація «Формування оптимальних підходів до управління бізнес-процесами в контексті інклюзивного та смарт розвитку територіальних громад України» рекомендується до розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 073 – Менеджмент.

Голова засідання:

д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту та адміністрування

Олена СОРОКІВСЬКА

Рецензенти:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та фінансів

Сергій РАДИНСЬКИЙ

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та фінансів

Ірина МАРКОВИЧ

Проректор з наукової роботи
Тернопільського національного
технічного університету
імені Івана Пулюя,
д.т.н., професор

Павло МАРУЩАК